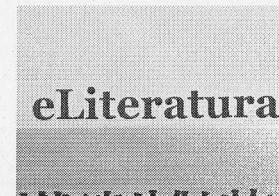

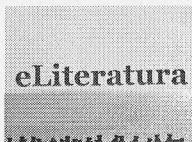
ION LAZU

ECOUL ȘI UMBRA

Jurnal 2005–2006

Coperta: Ion Lazu

© 2019 eLiteratura

Toate drepturile rezervate.

ISBN 978-606-001-225-2

Pentru informații privind prezența carte, adresați-vă editurii
eLiteratura: info@ePublishers.info.

www.eLiteratura.com.ro

www.eLiteratura.us

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LAZU, ION

Eoul și umbra : jurnal : 2005–2006 / Ion Lazu. – București :

eLiteratura, 2019

ISBN 978-606-001-225-2

821.135.1

CUPRINS

7	ANUL 2005
115	ANUL 2006
407	REFERINȚE CRITICE

ANUL 2005

Recuperez de pe diverse fițuici (dar va trebui să le datez):

Grozavele lobiuri ardelene – la care regătenii nu au reacționat niciodată adekvat, să-i fi contracararat eficient, asta pentru că le este străină (și stranie!) ideea de solidaritate. Așa ceva este de neconcepțut pentru intelectualii olteni-munteni... Găști, da!, însă nu front comun pe criterii regionale, precum cea pe care o puneau mereu în aplicare ardelenii și bănățenii...

Nume din Istoria lui Alex.: Urvine Alexandru, C. Amăriuței, Mircea Alifanti, Anamaria Beligan, Oana Cătina, N. Cârlan, Horia Căpușan, Petru Cărare, Eugen Cioclea, Victor Coconeț, Gh. Colț...

Victime ale comunismului: Iuliu Maniu, 1875 – 3 februarie 1953;

Ion Antonescu, 2 iunie 1882 Pitești – 1 iunie 1946 Jilava, în perioada aug. 44 – mai 46 a fost închis la ruși, în celebra Liubeanka.

Gh. Brățianu, 3 februarie 1898 – 23 aprilie 1953, arestat în mai 1950, necondamnat. Mort la Sighet.

moartea acestuia (18 mai 1980), s-a găsit un manuscris de-al lui I.C., care a fost nevoie să se exileze în Elveția, unde a murit în 1987;

Vlad Georgescu, 1938-1988;

Regele Mihai, 25 oct. 1921

Ion Negoțescu, 1921 Cluj – 1989?, München.

Iar pe de altă parte, nici cea mai frumos adusă din condei frază din lume nu trebuie să-l facă pe om să ridice mâna asupra vieții semenilor săi.

T. Arhezi, în 1937, despre realitățile sovietice: „o țară în care o clasă intelectuală întreagă a dispărut prin asasinat politic. Orice tendință de individualizare este lichidată cu glonțul. O dictatură care, departe de a fi a proletariatului, este a unui singur om. Sunt, nu-i aşa, 20 de ani și revoluția rusă nu s-a isprăvit. Facultatea lor rece de nimicire și devastare (Lenin la Zürich.) Le lipsește un organ pe undeva care definește omul.”

Nu ne-am supus sorții, precum ciobanul mioritic – despre care în mod greșit se crede că s-a lăsat omorât – ci am făcut ceea ce el a făcut realmente: simțind amenințarea (de principiu, la el, reală la noi), am scris. În volumul lui C. Stănescu, p. 162. (El a spus-o? Sau aşa vreau să-i replic eu?)

Rușii ne-au călcăt de 12 ori.

Am cedat acum, de bună voie, Insula Serpilor și Nordul Bucovinei, niciodată rusească sau ucraineană.

La rând ca la... moarte!

Dirijismul a fost cu atât mai dur cu cât activiștii culturali erau nepregătiți profesional, nesiguri pe scaunele lor, temători să nu fie trimiși la munca de jos.

Literatura mare de după război nu a înflorit în Elveția postbelică, profitoare a tuturor situațiilor, cea mai sigură țară din lume, ci în Mexic, Peru, Columbia, Argentina...

Bujor Nedelcovici și torționarul tatălui său: Așa erau vremurile...

Aflu că și în Italia cărțile de poezie apar în tiraje de doar 300 exemplare. Cf. Marco Cugno.

Între exhibiționismul paranoid și anonimatul nedeslușibil, aleg fără ezitare anonimatul.

Fr. Nietzsche: Socialismul, ca tiranie gândită până la capăt a pigmeilor și nătărăilor, adică a celor superficiali, invidioși și cabotini...

Ianoș Kadar: Cine nu e împotriva noastră este pentru noi.

Încercările reale de destalinizare din Ungaria, Cehoslovacia și Polonia au fost înăbușite: 1956, 1968, 1980, 1981.

Socialismul a pornit de la ideea utopică de a erada inegalitatea, suferința, nedreptatea, exploatarea – și a dus la cea mai sufocantă dictatură. Iluzia că este posibil să etatizezi și să raționalizezi fericirea omenească. Cine să o facă? Niște politruci, acei înși lipsiți de cea mai elementară calificare în vreun domeniu...

Gherla, Aiud, Sighet, Mislea, Jilava, Văcărești, Cavnic, Baia Sprie, Băița; Oradea, Caransebeș, Deva, Râmniciu Sărat; Bicaz, Borzești, Onești, Bumbești – Livezeni...

Canalul Dunăre – Marea Neagră, pornit la sugestia lui Stalin, când Dej i s-a plâns că are dușmani politici în țară: Pune-i să sape la canal. Lucrare oprită în 1952, tot la indicația lui Stalin, care înțelesese că pierde controlul circulației navale din Deltă.

Lagărele Poarta Albă, Capul Midia, Năvodari, Km 14, Valea Neagră, Cernavodă, Peninsula, Periprava, Grădina. Morți cca 200.000 oameni.

Deportările în Bărăgan, 5 ani, bordeie... În 1950 îi spui cetățeanului român, în mijlocul Europei: Sapă-ți un bordei și trăiește acolo. Mori acolo...

Comunismul național românesc despăgubit de legende. Cu rezultate economice foarte slabe, a copiat cu zel neegalat terorismul de stat stalinist; a desființat cu o întârziere de 8 ani gulagul românesc, abia în '63-'64.

Tinerii recalcitranți, paraziții, malagambiștii, trimiși pentru 6 luni în lagărele de muncă. Anarhiștii, sectanții, contestatarii.

Securitatea era mai puternică decât partidul și îl supraveghează.

În 38 de ani ca geolog terenist am văzut toate jivinele pădurii.

Felul meu de a fi: am urât să-i dezamăgesc pe ceilalți: mai bine să nu-și pună cineva speranțele în mine, decât să speră și eu să nu mă pot ține de promisiune. De aceea am practicat strategia surprizelor. Vezi în cazul dedicățiilor...

C. Stănescu: Destinul unei ființe de hârtie (despre G. Călinescu).

Nu-mi închideți gura cu Milan Kundera. E un scriitor mare, în orice limbă ar fi scris. Are toate calitățile: talent, deschidere, inteligență, aplomb, detașare, creativitate; poate scrie despre orice, cu dezinvoltură. Or, să ne înțelegem odată: talentul nu are a face cu țara, cu limba. După talent, care nu are naționalitate, urmează promovarea, care musai să fie internațională.

În 1961 începe construirea zidului Berlinului. În paralel deci cu cucerirea cosmosului. În ce lume trăim...

Șoul meu când am citit în ziar „cel mai iubit fiu al poporului”. Am tresărit: Alt Stalin?

Toată poezia de azi nu e mai mult decât un text de jurnal chinuit, frustrat, pe care autori inabili și fără fior poetic se grăbesc să-l pună în schemă poetică.

Îmi închipui disprețul securistului față de informator, căruia totuși îi zâmbea, pentru că din turnătorii își umplea dosarul: Eu măcar m-am vândut pentru un salar bine bun, din care să trăiesc cu familia, dar tu de ce îți vinzi sufletul pe degeaba?

Nu ai luat niciun premiu, nu ai fost trecut într-un dicționar (Zaciu), într-o Istorie a literaturii (Alex.) – și e de parcă ai trecut pe lângă niște femei frumoase, admirate, jinduite, dorite și care te-au ignorat de plano...

Un prozator dacă e bun îți dă ce-ți trebuie, dar nu totul. Mai trebuie citit încă unul și încă unul dintre cei buni. Fiecare are domeniul lui de excelență. Unul se pricepe în probleme de familie (e pățit), altul se pricepe la femei, altul la arhitectură, la muzică, la... astrologie, alchimie, științe naturale, arheologie, istorie. Mereu mai trebuie citit încă un prozator bun, foarte bun, imbatabil. Avem ce învăță, nu despre ceva anume, ci despre Viață.

Nu am acceptat prezumția de talent, cu tot dezastrul sufletește ce-i incumbă și cu toate prerogativele ce se deduc din a și se recunoaște oficial talentul.

Domnul Dascălu, din Constanța, cunoscut de mine în Luxemburg, la o trecere prin aeroportul Otopeni, trebuind să schimbăm între noi niște plicuri – mesaje, s-a tulburat dintr-o

dată, apoi mi-a spus că a citit *Veneticii*, m-a felicitat și pe loc i-au dat lacrimile. Altfel, din relatările fratelui Gelu, acest domn D. e un dur, cum se spune astăzi.

Nu admit să operez cu o ecuație în care există termenul *dacă*: dacă aş fi trăit înainte de război (poate aş fi fost de stânga!); dacă după război n-am fi intrat în sfera de influență sovietică – ce-aș fi scris, altceva decât am scris sub comuniști? Nu am niciun răspuns serios.

Nu mă gândesc acum și îndeobște la pericolul unor mari nenorociri și cu atât mai puțin nu mă gândesc la moarte. Îmi spun, cu toată convingerea: E altcineva care se ocupă de toate acestea. Noi să trăim, cu prudență, cu sfială, aş spune. Să ne pregătim în fiecare zi? Sau e mai bine să nu ne ocupăm cu atâta obstinație de sufletul nostru, ci numai de acea parte care se numește conștiință.

Tata, un european avant la lettre!

Pentru poezie îți trebuie impuls, inspirație și fantezie; pentru proză: perseverență, intuiție și spirit de observație. Caracter, aş zice.

Milenariștii: nefiind vorba de versuri care să poată fi memorate, cu oricât de mare efort, autorii unor atari producționi n-ar putea miza, eventual, pe scăparea nestatornică a efemerului.

Există și un avantaj în a nu fi contemporan cu un scriitor de geniu – eu cu F.M. Dostoievski – l-am citit fără parti-pris-uri, fără invidie. Fără să trag cu urechea la zvonurile despre autor, care te conturbă.

Totală neîncredere în finalurile de roman bine gândite, aduse îscusit din condei. Scriitorul cedează inițiativa vieții,

marele regizor, care îl târnosește fără milă pe individ, îi smulge toate penele până la ultima și îl aruncă afară din cuib...

Pentru că am decis că totul în viața mea este de vânzare, ca scriitor, mi-e mai greu să înțeleg mofturile celor care se sesizează când se face în legătură cu ei fie și cea mai subțire aluzie. Și, mai departe: Dacă scriu absolut sincer despre mine, de ce i-aș menaja pe ceilalți, în scris – căci în viață de fiecare zi nu am absolut nimic cu ei: nici să le reproșez greșelile, nici să-i sfătuiesc pe ce cale să apuce, nici să le cer sprijin.

Veneticii sunt o profesiune de credință pe care am avut şansa să o exprim și e totodată o concepție de viață pusă la lucru, iar concepția artistică a autorului doar poate fi dedusă, în context.

Grigore Manu, bătrân, își imaginează că ar fugi de acasă, că s-ar adăposti în vreo coșmelie părăsită – Cât îmi trebuie mie?! Stau eu în calea cuiva, îi ocup locul? Este ceea ce simte, mai ales la bătrânețe, omul de bun simț. I se pare că deja a trăit și a apucat din bucuriile vieții, cât de cât, pe când alții dintre cei pe care i-a cunoscut bine, ori au pierit de mult, deja, ori n-au avut chiar nici o rază de lumină în amărâta lor viață. Grigore dorea să mai trăiască mult și bine, de-ar fi fost la voia lui, de viață nu s-a scărbit nicicum, însă i se pare că deja le stă altora în drum – deși poate era doar o idee de-a lui, din vremea tinereții sale. Nimic nu e mai frumos ca viața, își spune – și s-ar mulțumi cu oricât de puțin...

În confesional, te mărturisești deplin, cu încreșterea că te ascultă cineva, o conștiință infailibilă. Nu te înviniuiește, nu te condamnă, nu te pedepsește, ci doar ia cunoștință de tribulațiile tale, de îndoielile tale știute și uneori neștiute. Acum toate ies la

iveală... Si totuși, aștepți un semn de mântuire... Sentimentul că ți-ai descărcat sufletul pare să prevestească asta.

Am găsit în jurnalul meu cam 100 pagini cu însemnări din Luxemburg, octombrie 1979. Să le trec pe calculator pentru *Vremea închisă?* E un text precum cele ale lui Radu Tudoran din călătoriile lui, livrate nouă ca romane.

Altă întrebare se leagă de albumul cu pietre. Să-i atașez o *addenda* cu *Oameni pe care i-am întâlnit?* Legătura ar face-o poza cu femeia și piatra. Fotografia cea mai bună a vieții mele, de altfel.

Ce le lipsește colegilor noștri? Le lipsește mai ales noblețea. Noblețea este puterea sufletească de a te ridica deasupra situației. De a nu te plângă tot timpul de împrejurări, de vitregia vremurilor, de cei din preajmă, de prieteni și rude, de familie mai ales. Nobilul se sumește când ar fi să facă referire la starea lui precară, o consideră de moment, e pregătit pentru a înfrunta vicisitudini, în numele spălei sale istorice. Ești sărac? Dar cum-pără o carte, un bilet la un spectacol, intră la expoziții, mergi într-o excursie. Vei constata faptul stupefiant că în voiaj ai cheltuit mai puțin decât dacă ai fi rămas acasă. Temător, prudent, meschin de fapt. Nobilul nu lasă să se vadă mereu cât e de strămtorat materialicește. Și nu va face caz de eșecurile sale sentimentale. Un nobil nu e strămtorat niciodată, ci mereu generos și curajos, el bravează independența în gândire și în acțiune. Or, acești convivi ai noștri nu sunt mândri, demni, ci doar au pusee de orgoliu, au arțag; ei tot timpul se plâng, se vaietă, poate și din teama de a nu stârni invidii, represalii, atacuri banditești. Și răzbunarea zeilor. Oameni cu capul plecat, minți învățate să ascundă ceva – este o modalitate de a supraviețui, de a te

strecu. Iar comunismul a validat acest fel de a fi al omului de duzină. Iar a fi nobil, cu dosar sau fără, devenise o pacoste.

Spre sfârșitul vieții nu facem decât să ne... franțuzim? Se mai scriu câteva litere, însă nu se mai citesc... nu se mai aud aceste dorințe abia șoptite...

Această sumețire păguboasă, nu numai pecuniar ci și ca structură psihică: Eu nu știu decât să scriu! Eugen Ionescu, un evreu probabil neîn stare să facă nimic altceva (însă și Cioran, prin definiție opusul omului îndemnătatec, de acțiune, aplicat etc.). Ionasco cerea cu vehemență să i se respecte această caracteristică: scriitor și nimic altceva. În ultima lui perioadă se pare că mai scria numai pentru a-și dovedi că încă mai poate să ducă un gând, o frază până la capăt. Eu sunt Pithia, iar voi dați-mi de mâncare! Pare o degenerare, în cel mai bun caz un răsfăț și un abuz. Oare aşa procedau cântăreții antici? Nu ieșeau în arenă, nu mergeau la luptă, nu se ocupau de „munci și zile”?

Să te vrei/să te știi de-o seamă cu ceilalți – asta e o probă de curaj sau de lașitate? Cei care nu vor să semene mulțimii, implicit nu vor să-și amintească faptul că sunt și ei muritori. Tipul genialoid.

Fiecare subiect pe care nu-l ataci la timp are în curând soarta unui vis de azi noapte, la care n-ai avut șansă să te gândești la prima oră a dimineții – iar pe parcursul zilei îl uiți în cascădă, îl pierzi cu desăvârșire... Ai mai uitat un vis, ai mai ratat o carte.

Vizez mereu ieșiri în Natură, ca geolog – o binecuvântare.

Adevărul e că o nouă carte a autorului de astăzi cade chiar ca musca-n lapte! Nimeni nu are nevoie de dânsa, nimeni nu-i duce lipsa – ai cumpărat-o dintr-un capriciu, ai primit-o cu dedicație, însă nu găsești timpul să o și citești! De la o săptămână la alta ea

devine un reproș mut, un motiv de jenă. O să te întâlnești cu autorul și o să-l minți că ai citit-o, că e interesantă, că îți-a plăcut... Fiecare le știe pe-ale lui. Și cartea pe-ale ei: să aștepte iar și iar.

Nu plângi decât ceea ce iubești.

Th. Mann: Nu e interesant decât ceea ce a fost elaborat cu migală (*Muntele vrăjit*)

Mereu între cei din exil și cei din țară a fost o animozitate. Noi, de-aici, i-am invidiat sincer pentru șansa lor, ei de-acolo, ne-au disprețuit, când nu le-a fost doar milă. Prea rar ne-au ajutat. Ilie C. mi-a spus la telefon, în 1979, că nu mai vrea să audă de literatura socialistă. N-au recunoscut că le e greu acolo, că suferă, că de fapt n-au reușit, că s-au ratat... Cioran a refuzat să revină, după '89. Alții au venit, după Decembrie, au publicat pe ruptele, cu subvenție de la stat, și-au scos cumva părleala... Curios e că nici în acest fel nu au reușit să ridice literatura română pe culmi, nici să-i mărească simțitor audiența precară la cititorul de pe-aici. Nu au făcut succesul de dânsii scontat. I.C. în niciun caz, poate Matei Călinescu, poate I. Vianu. Normal să nu-ți dorești decât să fii citit și apreciat la superlativ de ai tăi (vezi cazul la limită Eliade), numai că onorul cititorul român a hotărât altfel: să treacă mai departe, fără păs. Absorbit de viața consumistă...

La mine, refuzul de a pleca (acolo), dar și refuzul de a minți (aici).

Dacă nu scriam jurnalele mele pe sărite, dacă nu publicam din an în paște câte-o carte, era o frustrare pentru mine, însă nu vedeam nicicum în asta o pierdere iremediabilă pentru literele române și pentru conaționali.

N-am scris nici un articol în presa comunistă; încă din ciclul II, când recruteau mici reporteri, vizuirea mea s-a lovit de cenzura vremii. Descriam apusuri, turle de biserici.

Nu i-am disprețuit patriotic pe cei care au rămas dincolo, îl aveam la Luxemburg pe fratele Gelu, pe care l-am încurajat să rămână; a fost norocul lui, dar și al întregii familii, o ușurare financiară pentru toți, deci și pentru mine.

Cioran, un personaj dostoievskian, un Verhovenski care a renunțat la acțiune, a dat-o pe vorbe...

Ți-e teamă că nu le-ai dat părinților tăi iubiți decât o parte prea mică din ajutorul pe care ar fi trebuit să-l primească de la tine, dar încă mai tare ți-e teamă că nu le-ai acordat atenția necesară, că în preajma lor ți-ai permis să te relaxezi, să dai motoarele la minim – și că astfel ai pierdut ocazia de a le afla cifrul sufletesc, că n-ai folosit cheia potrivită pentru a accede în intimitatea lor. Comoditate și pudoare rău înțeleasă. Cu dispariția lor, cu trecerea anilor, această autoînvinuire capătă accente patetice.

Există mai multe feluri de așteptare: anxioasă, nerăbdătoare, dârză, entuziastă, emoțională, luminoasă, resemnată...

Ideile din cărți, oricât de ingenioase, de scliptoare, nu te ajută la nimic dacă nu au trecut prin tine, dacă nu le-ai redescoperit intuitiv, până când observația nu le redescoperă în viața imediată. Vezi Cioran: Contemplația naivă este singura sursă a filosofiei.

După 45 de ani de exercițiu comunist al nesincerității, s-a ajuns la situația paradoxală că pare mai convingător cel care minte cu nerușinare, cu aplomb, decât cel care se străduiește să pună în pagină adevărul, după puterile sale. Ezitările lui stârnesc neîncredere.